เรื่องเสร็จที่ ๕๓๗/๒๕๔๙

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การมีผลผูกพันของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือ ที่ ธปท.ฝรช.(๑๑) ๙๘๔/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความว่า เนื่องด้วยในการประชุมคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ที่ประชุมได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการยกระดับ Corporate Governance ด้านธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทประกันภัย ซึ่งมีผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นประธาน และคณะอนุกรรมการด้านอื่น ๆ ภายใต้คณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติเตรียมความพร้อมเข้าร่วมโครงการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล (Reports on the Observance of Standards and Codes-ROSCs) และโครงการ Financial Sector Assessment Program (FSAP) และเมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๙ ประธานคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ (รักษาการนายกรัฐมนตรี พลตำรวจเอกชิดชัย วรรณสถิตย์) เห็นชอบในหลักการให้ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการดังกล่าวรวม ๕ ด้าน ได้แก่ Monetary and Financial Policy Transparency, Banking Supervision, Payment Systems, Anti-money Laundering and Combating the Financing of Terrorism และ Securities Market Regulation

ในการนำงานด้านระบบการชำระเงินของประเทศเข้าประเมินนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำระบบการชำระเงินมูลค่าสูง ที่เรียกว่า “ระบบบาทเนต” เข้ารับการประเมิน โดยคณะผู้ประเมินของโครงการ ROSCs จะใช้มาตรฐานการประเมินของ Bank for International Settlement (BIS) สำหรับระบบการชำระเงินที่สำคัญยิ่งยวด (BIS Core Principles for Systemically Important Payment Systems) มาเป็นเกณฑ์ในการประเมินและเกณฑ์ในการประเมินประการหนึ่งก็คือเกณฑ์ความมีอยู่หรือไม่ของ Zero hour rule ซึ่งหมายความว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้สถาบันใดล้มละลายแล้ว ให้ถือว่าคำสั่งนั้นมีผลตั้งแต่วินาทีแรกของวันที่ศาลมีคำสั่งล้มละลายนั้น และมีผลทำให้การชำระเงินที่ได้สำเร็จลงไปแล้วโดยสถาบันดังกล่าว ณ วินาทีแรกของวันที่ศาลสั่งล้มละลายไปจนถึงเวลาที่ศาลสั่งจริงเป็นอันไม่สมบูรณ์ ดังนั้น หากเกิดขึ้นในระบบการชำระเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการโอนเงินมูลค่าสูงจะทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบการชำระเงินเป็นลูกโซ่และหากกฎหมายล้มละลายของประเทศใดได้ระบุถึงหลักการในลักษณะเช่นนี้ ก็จะเป็นความเสี่ยงด้านการชำระเงินของประเทศนั้น

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๐๑/๐๙๔๑ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๙ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาข้อกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแล้วเห็นว่า กฎหมายไทยยังมีความไม่ชัดเจนในประเด็นการไม่บังคับใช้ Zero hour rule และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ก็มิได้กล่าวถึงความมีอยู่ของกฎเกณฑ์ดังกล่าวไว้เป็นการชัดเจนแต่อย่างใด ความเห็นทางกฎหมายจึงแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นความเห็นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผลของคำพิพากษาล้มละลายมีผลเมื่ออ่านคำพิพากษาไม่ย้อนไปที่ต้นวัน แต่อีกฝ่ายหนึ่งอาจมีความเห็นเป็นประการอื่นได้

ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงขอหารือว่า ภายใต้กฎหมายล้มละลายที่ใช้บังคับในปัจจุบันหากศาลได้มีการอ่านคำพิพากษาให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด การถูกพิทักษ์ทรัพย์จะมีผลย้อนไปถึงต้นวัน (เวลา ๐๐.๐๑ น.) หรือไม่ เพื่อธนาคารแห่งประเทศไทยจักได้นำมาพิจารณาดำเนินการเสนอแก้ไขกฎหมายและใช้ประกอบการชี้แจงคณะผู้ประเมินของโครงการ ROSCs ต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๓) ได้พิจารณาข้อหารือของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (กรมบังคับคดี) ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม และผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่า เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ ไม่ว่าเป็นการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้ไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล[๑] โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวเป็นผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา ๒๒[๒] แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ดังนั้น ภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว หากลูกหนี้ไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืน บทบัญญัติดังกล่าว ย่อมมีผลให้การกระทำของลูกหนี้ตกเป็นโมฆะ เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ ที่กำหนดให้การพิพากษาหมายความตลอดถึงการที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยทำเป็นคำสั่ง[๓] แล้ว

---

[๑]มาตรา ๒๔ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

[๒]มาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

[๓]มาตรา ๖ ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

ฯลฯ ฯลฯ

“พิพากษา” หมายความตลอดถึงการที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยทำเป็นคำสั่ง

ฯลฯ ฯลฯ

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จึงมีผลผูกพันคู่ความเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล และโดยที่พระราชบัญญัติล้มละลายฯ ไม่มีบทบัญญัติกำหนดชัดเจนเกี่ยวกับเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ประกอบกับเมื่อพิจารณาตามมาตรา ๑๔[๔] แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งกำหนดว่า กรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม จะเห็นได้ว่าการที่จะพิจารณาว่าคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จะมีผลเมื่อใดต้องนำบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการมีผลผูกพันของคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา ๑๔๕[๕] แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งนับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จึงมีผลนับตั้งแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งเช่นเดียวกัน และโดยที่เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้จะสิ้นสุดลง การกำหนดให้คำสั่งดังกล่าวมีผลผูกพันย้อนไป ณ เวลาใด ๆ ก่อนที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องมีการกำหนดเวลาหรือมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงการมีผลผูกพันของคำสั่งการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โดยมิได้กำหนดเวลาไว้ คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าวย่อมมีผลตั้งแต่

---

[๔]มาตรา ๑๔ นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กระบวนพิจารณาในศาลล้มละลายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายและข้อกำหนดตามมาตรา ๑๙ ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

[๕]มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง นับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไขกลับหรืองดเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอก ซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๒ (๑) ๒๔๕ และ ๒๗๔ และในข้อต่อไปนี้

(๑) คำพิพากษาเกี่ยวด้วยฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือจะใช้ยันแก่บุคคลภายนอกก็ได้

(๒) คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจใช้ยันแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า

เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เป็นต้นไป คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๓) จึงเห็นว่า เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ คำสั่งดังกล่าวจะมีผลผูกพันตั้งแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งเป็นต้นไป โดยมิได้ย้อนไป ณ เวลาต้นวันของวันที่ศาลมีคำสั่งแต่อย่างใด

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ
(คุณพรทิพย์ จาละ)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ตุลาคม ๒๕๔๙